

**Голові спеціалізованої вченої ради
СДР 27.855.02 в Університеті
державної фіскальної служби
України доктору юридичних наук,
професору Білоусу В. Т.**

08201, м. Ірпінь, вул. Університетська, 31

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора

Суббота Анатолія Івановича

на дисертацію Стародуба Дмитра Миколайовича

«Правове регулювання декларування доходів фізичних

осіб: порівняльна характеристика України та країн СНД»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі

спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес;

фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Декларування у сучасних умовах стало одним з найпроблемніших питань, яке стосується не тільки оподаткування доходів фізичних осіб, а також отримання пільг чи субсидій, та як обов'язковий елемент державної служби у демократичній державі.

Проблема правового регулювання декларування доходів фізичних осіб зумовлена значними та стрімкими змінами у державному управлінні, постійними змінами в системах оподаткування та соціального забезпечення. Ці процеси змушують поглянути на декларування через призму порівняння з аналогічним явищем у країнах СНД, які мають спільні з Україною витoki правового регулювання та подібні соціальні умови в яких відбувається його розвиток. Адже якщо проводити компаративістський аналіз з країнами ОЕСР то одразу стає зрозумілим, що суспільство яке розвивалося інакше має систему норм відмінну від більшості пострадянських країн і їхня дієвість визначається

не стільки державним примусом скільки традиціями які розвинулися в цьому суспільстві.

У країнах СНД так як і в Україні декларування реформується впродовж багатьох років в тому числі з використанням іноземного досвіду відповідно до світових тенденцій розвитку податкового адміністрування, антикорупційних заходів та ін. Але не всі нововведення є дієвими, а деякі з них навпаки стали ефективними завдяки вмілій адаптації у законодавство цих країн. Так країни СНД можуть похизуватися проведенням успішних податкових амністій (що відбуваються шляхом декларування), реалізацією планів запровадження загального декларування, розвитком електронних сервісів для декларування доходів фізичними особами.

Актуальність обраної дисертантом тематики підкреслюється також і тим що 3 квітня 2017 року розпорядженням Кабінету міністрів України № 275-р було затверджено «План пріоритетних дій Уряду на 2017 рік» та «Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року» якими передбачено розробку законопроекту щодо об'єднання звітності з ЄСВ та податкових декларацій на доходи фізичних осіб. А вже в четвертому кварталі 2017 року має бути розроблено законопроект про загальне декларування доходів фізичних осіб який має передбачати створення автоматизованої системи моніторингу відповідності витрат і доходів фізичних осіб. Тому актуальність теми дисертаційної роботи і своєчасність його проведення Стародубом Д.М. не викликає сумніву.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Цінність творчого пошуку дисертанта полягає у тому, що робота була виконана на підставі ґрунтовного компаративістського аналізу науково-теоретичних досліджень в галузях фінансового, адміністративного та інформаційного права в Україні та країнах СНД та детального і послідовного узагальнення досвіду становлення та розвитку правового регулювання декларування доходів фізичних осіб з урахуванням передового іноземного досвіду, що було проведено з метою

висунення та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення правового регулювання декларування доходів фізичних осіб в Україні.

Саме це й дозволило автору в останньому підрозділі роботи сформулювати конструктивні пропозиції щодо подальшого розвитку правового регулювання декларування доходів фізичних осіб в Україні у напрямі запровадження загального декларування, подання частково та повністю заповнених податкових декларацій.

У дисертації чітко сформульовані мета та завдання дослідження (с. 7-8), їх постановка та послідовність дозволяють розкрити основний зміст теми. Об'єкт та предмет дослідження визначені у відповідності до встановлених вимог та дозволяють розв'язати важливу науково-прикладну задачу, не виходячи за межі спеціальності.

Дисертація виконана на високому науковому та професійному рівні, за своїм оформленням відповідає вимогам МОН України. Робота, запропонована дисертантом, характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структура дисертації Стародуба Д.М. логічно витікає з поставлених завдань, об'єкту та предмету дослідження та складається із вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Внутрішня структура дослідження, що розглядається, повністю розкриває суттєві проблемні аспекти правового регулювання декларування доходів фізичних осіб. Робота містить ґрунтовні наукові положення, які мають науково-теоретичне значення та практичну спрямованість.

Автором проаналізовані та використані, в основному всі відомі на даний час дослідження попередників, які в тій чи іншій мірі мали відношення до предмета дисертаційного дослідження, про що свідчить теоретична база дослідження (с. 6), виявлена сутність зазначеної проблематики, її значимість, практичне значення дослідження. Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації можна вважати достатньо обґрунтованими (с. 67-71, 122-126, 165-168, 169-175). Вони зроблені з використанням загальнонаукових та спеціальних методів пізнання правових

явищ, зокрема таких як: компаративістський, формально-логічний, системний, історико-правовий тощо.

За текстом дисертаційного дослідження можна зробити висновок, що дисертант вдало використовує зазначені методи та демонструє наявність навичок творчого наукового дослідження. Дисертаційна робота Стародуба Д.М. свідчить про ґрунтовне вивчення дисертантом чинного законодавства України та країн СНД, низки міжнародних нормативно-правових актів, спеціальної літератури з предмету дослідження. Слід зауважити, що база джерел дисертації включає 234 найменування, що підкреслює достовірність та обґрунтованість висновків, зроблених дисертантом.

Ця наукова робота є комплексним компаративістським дослідженням правового регулювання декларування доходів фізичних осіб в Україні та країнах СНД, адже у сучасній теорії та практиці проблеми правового регулювання декларування доходів фізичних осіб є ще не зовсім вирішеними.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації не викликає сумнівів. Положення дисертації реально ґрунтуються на об'єктивних теоретичних дослідженнях, висновки є достовірно обґрунтованими та базуються на теоретичних судженнях автора. Наукова новизна одержаних результатів дисертації визначається тим, що дисертація є одним з перших компаративістських досліджень проблем правового регулювання декларування доходів фізичних осіб, у якому вирішується важливе науково-практичне завдання щодо формування наукової позиції визначення системи декларування доходів фізичних осіб, встановлення загальних принципів декларування у країнах СНД та визначення перспективних напрямів удосконалення чинного законодавства у сфері декларування. У результаті дослідження сформульовано й обґрунтовано низку нових положень, які мають важливе теоретичне та практичне значення для подальшого успішного розвитку правової держави. Інша частина положень розглянута з якісно нових позицій.

Так, у результаті дослідження на основі аналізу базових положень норм чинного законодавства запропоновано у сфері правового регулювання

декларування доходів фізичних осіб в Україні зосередити увагу на проблемних аспектах, що дозволило запропонувати напрямки розвитку декларування з урахуванням досвіду країн СНД та інших країн світу. Позитивний досвід свідчить, що чітке і прозоре декларування доходів фізичних осіб веде до демократизації суспільства, збільшення рівня соціальної відповідальності і відповідно податкової культури.

Матеріали дисертації дають можливість отримати цілісну інформацію про правове регулювання декларування доходів фізичних осіб в Україні та країнах СНД.

Дисертантом уперше обґрунтовано низку нових у теоретичному та практичному плані наукових положень. Дисертація є самостійною завершеною науковою працею, в якій частина питань розглядаються вперше, інші - розкриваються по-новому з урахуванням сучасного стану розвитку правової науки. Зокрема, уперше застосувавши компаративістський метод, було проаналізовано та порівняно правові системи України та країн СНД щодо правового регулювання декларування доходів фізичних осіб та визначено напрями реформування декларування в Україні; обґрунтовано та охарактеризовано на основі нормативно-правового регулювання етапи розвитку правового регулювання декларування доходів фізичних осіб в Україні та країнах СНД; запропоновано систему декларацій та інші положення які складають наукову новизну дисертаційного дослідження.

У розділі 1 проведено загальнотеоретичний аналіз правового регулювання декларування доходів фізичних осіб та на основі компаративістського та системного методів дослідження запропоновано удосконалення понятійно-категоріального апарату декларування доходів фізичних осіб, зокрема, понять «податкова декларація», «податкове декларування».

У розділі 2 дисертантом здійснено комплексний компаративістський аналіз особливостей правового регулювання декларування доходів фізичних осіб в Україні та країнах СНД в розрізі за категоріями: фізичних осіб, самозайнятих осіб, та осіб уповноважених на виконання функцій держави. За

результатами порівняльного аналізу запропоновано висновки які мають вагоме теоретичне та практичне значення.

У розділі 3 досліджено перспективи розвитку правового регулювання декларування доходів фізичних осіб з урахуванням досвіду не лише країн СНД а також розвинутих країн світу, у відповідності з найновішими тенденціями і запропоновано напрямки та визначено завдання які потрібно реалізувати Україні для їх досягнення.

В рамках дисертаційної роботи Стародуб Д.М. здійснив комплексний компаративістський аналіз правового регулювання декларування доходів фізичних осіб в Україні та країнах СНД, розглянув ряд чинних нормативно-правових актів, наукових та літературних джерел, а також здійснив аналіз позитивного досвіду інших держав та міжнародних організацій.

Дисертантом було виявлено проблеми та недоліки системного характеру у чинному законодавстві України, яке регулює правове регулювання декларування доходів фізичних осіб в Україні. На основі позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду у досліджуваній сфері автором сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на покращення правового регулювання декларування доходів фізичних осіб в Україні.

Практична і теоретична значущість результатів дисертаційного дослідження. У дисертаційній роботі Стародуба Д.М. сформульовано важливі для науки фінансового та адміністративного права теоретичні висновки та практичні рекомендації.

Практичне значення і апробація результатів дослідження полягає в тому, що вони використовуються або можуть бути використані: а) для теоретичних розробок питань декларування доходів фізичних осіб (довідка про впровадження Науково-дослідного центру з проблем оподаткування від 30.11.2015); б) у навчальному процесі – під час викладання дисципліни «Фінансове право», «Податкове право» (акт впровадження Університету державної фіскальної служби України від 28.12.2016), «Адміністративний процес» (акт впровадження Ірпінського державного коледжу економіки та

права від 22.12.2016); в) у правотворчості – у результаті дослідження сформульовано ряд пропозицій щодо внесення змін і доповнень до чинного законодавства; г) у правозастосовній діяльності – для вдосконалення податковими органами практики декларування доходів фізичних осіб.

Заслужують на увагу запропоновані дисертантом напрями розвитку правового регулювання декларування доходів фізичних осіб та запропоновані визначення понять «податкова декларація», «декларування», «антикорупційне декларування», які були оприлюднені у 6 фахових статтях та на 10 конференціях

Позитивно оцінюючи в цілому дисертаційне дослідження Стародуба Д.М. «Правове регулювання декларування доходів фізичних осіб: порівняльна характеристика України та країн СНД» слід зазначити, що деякі його положення є спірними та потребують додаткової аргументації.

Зауваження щодо змісту дисертації.

1. Дисертантом була обрана тема дисертаційного дослідження «Правове регулювання декларування доходів фізичних осіб: порівняльна характеристика України та країн СНД». В даний час наша держава обрала євроінтеграційний напрямок розвитку, в тому числі і податкових правовідносин. Враховуючи це, на мою думку, робота б виграла якби для компаративістичного аналізу правового регулювання декларування доходів фізичних осіб були взяті країни Європейського Співтовариства а не СНД, що дозволило б імплементувати прогресивні податкові норми ЄС у національне законодавство.

2. Автор обґрунтовує необхідність визначення понять «податкове декларування» та «податкова декларація», разом з тим податкова декларація є лише одним з документів податкової звітності. Виникає дискусійне питання, то чи не варто більш глибоко розвинути поняття «податкова звітність», яке буде характеризувати перелік документів з одного боку та процес їх подання з іншого, а не пропонувати нові авторські терміни та поняття.

3. У висновках дисертант зазначає, що не потрібно об'єднувати форми податкових декларацій, а натомість пропонує розробити окремі декларації для суб'єктів декларування відповідно до особливостей їхнього статусу

підприємця, особи яка проводить незалежну професійну діяльність, фізичної особи та ін. Проте позиція законодавця прослідковується у наступному скороченні форм податкових декларацій шляхом їх об'єднання, що можна стверджувати на прикладі того, що у планах КМ України на 2017 рік є об'єднання декларації з ПДФО та ЄСВ в одну. Хотілося б почути думку дисертанта з цього приводу.

4. Податкову декларацію автор визначає як один з документів податкової звітності, загальні та спеціальні принципи якої перераховуються на сторінці 32 дисертації. В той же час, у роботі не достатньо аргументовано обґрунтовується дана систематизація принципів. Крім того, на мою думку, необхідно було б зробити більш ґрунтовний аналіз кожного принципу що значно поглибило б наукову цінність зазначеного дослідження.

5. На с. 66 дисертант акцентує увагу на зарубіжному досвіді декларування доходів сім'ї. Доречним було б більш глибоко розглянути дане питання, уточнити проблематику сімейного декларування в Україні, а не лише антикорупційного, податкового та інших.

6. На сторінках 115-116 дисертації автор аналізує положення про декларування доходів майна та інтересів членів сімей декларанта і можливість їхньої відмови від надання такої інформації декларанту в рамках антикорупційного декларування проте не визначає свою позицію щодо оприлюднення такої інформації. Я вважаю, що робота виграла б якби поруч з відповідальністю за недекларування доходів особи уповноваженої на виконання функцій держави було розглянуто можливість відповідальності члена сім'ї декларанта за відмову надання або надання недостовірної інформації визначеної у формі антикорупційної декларації.

Викладені вище міркування викликані інтересом до дисертаційного дослідження, новизною та актуальністю питань, що підняті автором. Розроблені в дисертації ідеї можуть бути базою для подальшого плідного дослідження теми. Зазначені зауваження у своїй більшості мають дискусійний характер і тому суттєво не можуть вплинути на позитивну оцінку дисертаційної роботи,

яка в цілому відповідає встановленим вимогам до присвоєння наукових ступенів.

Висновок про відповідність дисертації вимогам. Вивчення змісту дисертації та автореферату, ознайомлення з опублікованими працями дають можливість стверджувати, що рецензована дисертаційна робота Стародуба Дмитра Миколайовича «Правове регулювання декларування доходів фізичних осіб: порівняльна характеристика України та країн СНД», є самостійним, завершеним науковим дослідженням актуального і надзвичайно важливого наукового і практичного напрямку, містить належно обґрунтовані висновки і рекомендації, що в сукупності вирішують науково-практичне завдання комплексного компаративістського дослідження правового регулювання декларування доходів фізичних осіб в Україні та країнах СНД і відповідає паспорту спеціальності 12.00.07 - адміністративне право та процес, фінансове право, інформаційне право, а також вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор Стародуб Дмитро Миколайович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри
публічно-правових дисциплін
Навчально-наукового інституту права
Київського міжнародного університету
доктор юридичних наук, професор

А.І. Суббот

11 травня 2017 року

Власов...
Суббота А.І.

Суббота А.І.

Трошева І.В.

Трошева І.В.

